

CU CĂRȚILE PE FAȚĂ ÎN DECLARAREA SIMULAȚIEI

Elena SÂRGIHÎ¹

Abstract

This article examines the main elements of the concept of simulation in civil law, a legal operation that seeks to create an appearance, represented by the public act, while the act that produces the real effects is the secret or real act, which is hidden from third parties. In this sense, the conditions, forms and effects of the simulation are presented, together with jurisprudential aspects of the CJEU, the Romanian Constitutional Court and the civil section courts, but also the previous regulation viewed from a doctrinal perspective.

Keywords: *simulation, opposability, action in simulation, fiction, prôte-nom convention.*

I. Introducere

Potrivit definiției unanim acceptate de doctrina de specialitate, actul juridic, fie el unilateral sau bilateral, presupune manifestarea de voință realizată în scopul creării, modificării sau stingerii unui raport juridic civil², așadar, nu am putea, rezonabil, să ne imaginăm un act încheiat fără a urmări unul dintre cele trei efecte alternativ descrise, asta dacă nu ne referim la un act lipsit de cauză, care va fi lovit de nulitate relativă³. Imaginația omului, consolidată cu interesul de a „întoarce o situație în favoarea lui”, atunci când soluția legislativă nu i-ar aduce beneficiile dorite, sau, după unii autori⁴, libertatea contractuală și consensualismul au dus la apariția simulației, metaforic privită ca pânză cu desen ce simbolizează un castel, în spatele căreia se află o ruină, așadar, o aparență.

Academic, simulația a fost definită ca „o operațiune juridică ce constă în încheierea unui act juridic aparent, menit să dea impresia creării unei situații juridice diferite de cea reală, și încheierea concomitentă (n.n. sau anterioară) a unui

---

¹ Studentă, Facultatea de Drept, UAIC, sarghielena7@gmail.com.

² C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 46.

³ Art. 1.238 C. civ.

⁴ F.A. Baias, *Simulația. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Rosetti, București, 2003.

alt act juridic, secret, precizând adevăratele raporturi juridice pe care să le stabilească în realitate”⁵. Așadar, suntem în prezența a două acte „gemene”, în sensul că au fost încheiate de aceleași persoane, însă doar una, cea fictivă, este prezentată publicului.

Din punct de vedere etimologic⁶, acest concept provine din latinescul „simulatio”, care semnifică „a simula”, care, la rândul său, provine din *simile* sau *similis*, ce denotă termenul „asemănător”. Realitatea că simulația provine tocmai din dreptul roman nu ar trebui să ne surprindă având în vedere că tehnica de a deghiza donațiile în contracte de vânzare, din cauza incapacității de a dona, a fost preluată în dreptul român contemporan.

Despre simulație, condițiile și formele sale se poartă cel mai des discuții în materia efectelor contractului, însă atragem atenția asupra faptului, și realității deopotrivă, că acest fenomen larg răspândit poate fi întâlnit și în cazul actelor unilaterale⁷, în sensul încheierii unui act ce nu creează situația juridică prevăzută de acesta între emitent și destinatarul actului, sub rezerva existenței unui acord de a simula între aceștia.

Reîntorcându-ne la efectele actului juridic civil, după cum atât legiuitorul, cât și doctrina, dar și jurisprudența ne arată constant, acestea sunt obligativitatea (între părți), efect denumit și *pacta sunt servanda*⁸, terminologie regăsită și în dreptul internațional public⁹, relativitatea¹⁰, potrivit căreia contractul poate produce efecte doar între părțile actului, neputând să profite sau să dăuneze uni terț, și opozabilitatea¹¹, conform căreia terții nu pot aduce atingere efectelor contractului. Comparativ privind, dacă, potrivit relativității, efectele contractului nu se pot extinde asupra terților, opozabilitatea, ar putea fi înțeleasă ca producând efectul invers, acela că terții nu pot, la rândul lor, să aducă atingere efectelor contractului, efecte reprezentate de drepturi sau obligații, indiferent dacă le-ar aduce o situație mai favorabilă.

Dintre toate aceste trei efecte, simulația a fost înțeleasă ca o excepție de la opozabilitate, tocmai pentru că, după cum vom vedea, are ca efect inopozabilitatea, o sancțiune de drept civil care mai poate fi regăsită în cazul nerespectării condițiilor de publicitate prin registrele de Carte funciară¹² sau Registrul Național de Publicitate Mobiliară¹³, fosta Arhivă Electronică de Garanții Reale Mobiliare, în

---

⁵ M. Costin, M. Mureșan, V. Ursa, *Dicționar de drept civil*, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1980, p. 481.

⁶ L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile, II, Contractul*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 616.

⁷ Art. 1.239 C. civ.

⁸ Art. 1.270 C. civ.

⁹ Reprezentând principiul respectării cu bună-credință a tratatelor internaționale.

¹⁰ Art. 1.280 C. civ.

¹¹ Art. 1.281 C. civ.

¹² Art. 22 (1) C. civ.

¹³ Legea nr. 196/2020.

cazul fraudării terților, *Fraus omnia corrumpit*, ce vizează, în principiu situația creditorului chirografar, care prin intermediul acțiunii pauliene sau revocatorii¹⁴, solicită instanței să declare actul inopozabil față de acesta, însă o formă de fraudă gravă poate duce direct la nulitatea actului¹⁵ (vânzarea la licitație publică pentru fraudă comisă de terțul adjudecatar¹⁶), sau în materia reprezentării, atunci când reprezentantul a acționat în lipsa sau cu depășirea puterii de reprezentare¹⁷, aceasta dacă reprezentatul nu a ratificat actul dintre reprezentant și terț.

De asemenea, simulația este indisolubil legată de alt concept, numit acțiunea în declararea simulației, sau prescurtat, acțiunea în simulație, ca efect al simulației, prin care se solicită instanței să constate caracterul secret al contraînscrisului, pentru ca acela să producă efecte, motivele fiind ușor de înțeles, dacă ne-am raporta la terții care ar fi prejudiciați de actul fictiv. În acest sens, acțiunea în simulație este privită ca un mijloc juridic oferit creditorilor în virtutea garanției comune, în scopul asigurării realizării integrale a creanțelor¹⁸, iar sintagma de „garanție comună” ne îndreptățește să ne gândim la dreptul de gaj general, așadar, la creditorii chirografari, chiar dacă ei au deja acțiunile pauliană și oblică, dat fiind că specificul ei este diferit, printre care și termenul de prescripție, tipul acțiunii.

II. Privire retrospectivă

De la dreptul roman reflectat în etimologie, vom face un salt la vechea reglementare a simulației în România, înainte de a analiza simulația din prezent, anume modul în care legiuitorul vede și sancționează această operațiune, nu și *animus* al persoanelor de a încheia, întrucât intenția a existat dintotdeauna, sub diferite forme.

În acest sens, se face referire la simulație în materie de atacare a „împărțelii” pentru simulație. Deși, creditorul pierde beneficiul acțiunii pauliene din culpa sa, manifestată prin neglijență, doctrina din vechea reglementare a apreciat că există două excepții, cazuri în care creditorul poate totuși să beneficieze de inopozabilitate: când împărțeala este fictivă, așadar, nu există, sau când moștenitorii au realizat acest partaj în grabă, tocmai pentru ca respectivul creditor să nu poată interveni¹⁹.

¹⁴ Art. 1.562 C. civ.

¹⁵ M. Nicolae, *Drept civil. Teoria generală. Vol. II. Teoria drepturilor subiective civile*, Ed. Solomon, București, 2018, p. 529.

¹⁶ Art. 777 (1) C. pr. civ.

¹⁷ Art. 1.309 (1) C. civ.

¹⁸ L. Pop, I. F. Popa, S.I. Vidu, *Drept civil. Obligațiile*, ed. II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2020, p. 589.

¹⁹ D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine*, Tomul III, partea II, p. 778.

De asemenea, la fel de bine, moștenitorii pot renunța la succesiune, iar dacă au primit liberalități anterior, creditorii trebuie, chiar și fictiv, să raporteze liberalitatea, ceea ce ar duce la o imputare a sumelor raportate asupra părții ce s-ar fi convenit renunțătorului, în orice caz, creditorul renunțătorului nu obține proprietatea pentru partea ce s-ar fi convenit renunțătorului, însă, creditorul poate ataca respectiva simulație atât dacă e frauduloasă, aducându-le atingere dreptului, acela de a-și îndestula creanța, cât și dacă e simulată, iar, în caz de simulație, au această posibilitate atât creditorii anteriori, cât și ulterioari simulației, în timp ce, în cazul acțiunii pauliene pentru act fraudulos, doar cei anteriori au acest beneficiu²⁰.

Câteva referiri cu privire și la acțiunea în declararea simulației, potrivit vechii reglementări, pot realizate, pentru a oferi o privire de ansamblu cât mai cuprinzătoare. Așadar, prima dată se verifică caracterul actului simulat, întrucât dacă este gratuit, oricine are un interes poate stabili caracterul deghizat, fiind aplicabile regulile de la anulare, revocare, reducțiunea²¹. Chestiunea prezintă interes când există un act oneros simulat, caz în care se face o altă distincție, de această dată, între cine realizează această acțiunea, întrucât dacă ne referim la părți, ei pot dovedi simulația prin martori sau prezumții doar dacă este incidentă o fraudă la lege. Terții însă au dreptul de a uza de martori și prezumții, din două motive: primul pentru că nu puteau să își procure un început de dovadă scrisă și pentru că, făcând referire la donațiile deghizate sub forma actelor oneroase, acestea sunt o formă de fraudă la lege, așadar, terții vor avea acces la aceste mijloace de probă²².

Nu în ultimul rând, o foarte mare distincție de dreptul român actual, potrivit vechii reglementări, acțiunea în simulație se prescria în termen de 30 de ani²³, potrivit dreptului comun, însă acțiunea în anulare a unei donații deghizate se prescrie în 10 ani²⁴.

III. Simulația din zilele noastre

III.1. Reglementare

Potrivit noii reglementări, sediul materiei în ceea ce privește simulația este reprezentată de art. 1.289-1.294 C. civ., unde sunt prevăzute efectele dintre părți, față de terți, raporturile cu creditorii, proba, și o extindere a simulației la actele unilaterale și la cele nepatrimoniale, art. 922, unde se regăsește sancțiunea anulabilității pentru interpunerea de persoane în cazul incapacității de a dona, dar și pentru incapacitățile speciale și incapacitățile în materia legatelor, art. 1.033, care

²⁰ D. Alexandresco, *Explicațiunea*, Tomul III, partea II, p. 310.

²¹ D. Alexandresco, *Explicațiunea*, Tomul IV, partea I, p. 311.

²² D. Alexandresco, *Explicațiunea*, Tomul IV, partea I, p. 151.

²³ Art. 1.890 Vechiul cod civil.

²⁴ Art. 1.900 Vechiul cod civil.

reglementează simulația donațiilor. Ceea ce prezintă interes este categoria de prezumții relative legale instituite de legiuitor în privința persoanelor care ar putea avea rolul de interpuși: ascendenții, descendenții, soțul persoanei incapabile, plus ascendenții, descendenții soțului, iar în materia legatelor, orice rudă a donatarului la a cărei moștenire ar avea vocație și care nu a rezultat din căsătoria cu donatorul.

III.2. Condiții

Exigențele cerute de doctrină, și nu de legiuitor, unei operațiuni pentru a fi recunoscută ca simulație se împart în două categorii: cele cu privire la actul secret și cele referitoare la actul public, iar cele două sunt legate prin acordul simulatoriu.

Acordul simulatoriu, sau *animus simulandi*, poate fi privit ca un act juridic ce are o cauză bine definită, aceea de a nu da efect juridic actului aparent, ci doar înțelegerii secrete existente între ele²⁵. Momentul în care ar trebui să intervină această intenție, în sensul de *negotium*, este anterior sau cel mult concomitent cu încheierea actului simulat, întrucât, dacă ar exista acordul ulterior, ar fi incident un act care modifică sau revocă actul secret anterior²⁶, așadar, nu o simulație. Această problemă poate fi mult mai profundă decât pare la prima vedere, întrucât ar trebui să ne debarasăm de condițiile tehnice care se cer și să oferim prioritate acordului simulatoriu, esența întregii operațiuni, fără de care nu ar exista simulația, ci doar două acte, unul real și altul secret, așadar, aspectul cronologic a fost privit cu mai puțină relevanță de o parte a doctrinei²⁷, dat fiind că prin simultaneitate s-a urmărit doar distingerea simulației de încheierea succesivă de contracte.

Referitor la condițiile cerute actului secret, acestea sunt, în principal, trei: caracterul secret, existența lui, în sensul de *negotium*, prin încheiere anterior sau cel mult concomitent cu actul public și validitatea²⁸, bineînțeles, prin respectarea condițiilor de fond, întrucât condiția de formă pe care o legiuitorul o poate impune actelor solemne este tocmai încheierea lor printr-un înscris sub semnătură privată sau autentic, așadar, atât la nivel legislativ, cu referire la art. 1.289, prin interpretare *per a contrario*, cât și logic, exigențele condițiilor de formă nu sunt prezente.

În ceea ce privește condițiile actului public, acesta trebuie să respecte atât condițiile de fond, cât și de formă²⁹, pentru că dacă nu ar respecta cel puțin o condiție, ar putea fi atacat pentru nulitate, așadar, nu s-ar mai pune problema acțiunii în simulare.

²⁵ P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații*, ed. a II-a, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 515.

²⁶ L. Pop, I. F. Popa, S. I. Vidu, *op. cit.*, p. 185.

²⁷ P. Vasilescu, *op. cit.*, p. 516.

²⁸ I.I. Neamț, I.L. Toma-Dauceanu, *Drept civil. Obligațiile. Caiet de seminar*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 64.

²⁹ L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, p. 185.

III.3. *Forme*

Până în prezent, au fost explicate trei forme de simulație: fictivitatea, deghizarea și interpunerea de persoane. Fictivitatea e incidentă atunci când există doar actul public și acordul simulatoriu, nu însă și actul secret³⁰. Un exemplu care ar putea fi edificator în înțelegerea fictivității este următorul: X și Y încheie un contract de vânzare, însă vânzarea nu are loc în realitate, motivul fiind acela de a scoate un bun din patrimoniul debitorului, pentru a nu mai putea fi urmărit de creditorul chirografar.

Deghizarea e forma clasică a simulației, prin încheierea a două acte, unul secret și unul public, dintre care doar cel secret va produce efecte³¹. Deghizarea, la rândul ei, este clasificată în deghizare totală sau parțială. În timp ce deghizarea totală se referă la o cauză complet diferită a actului secret față de cel public³², spre exemplu, donația față de vânzare, deghizarea parțială nu schimbă cauza, ci prestația, în sensul că are loc o modificare la nivel obiectului actului, de pildă, în actul secret este un preț mai mic decât cel declarat, motivul fiind, printre altele, reprezentat de obligațiile fiscale.

Nu în ultimul rând, interpunerea de persoane este o altă formă de simulație ce constă în declararea că actul public s-a încheiat între două persoane, în timp ce alte persoane, sau cel puțin una, încheie un alt act, cel secret³³. Motivele care pot sta la baza apelării la un astfel de mecanism pot fi nobile, atunci când se dorește încheierea unei liberalități fără a se cunoaște donatorul, sau ilicite, când legea prevede expres un regim drastic pentru incapacitățile de a încheia respectivele acte juridice. Printre actorii acestei operațiuni se numără interponentul, cel care e beneficiarul real, interpusul, cel care maschează identitatea interponentului, și terțul, contractantul real în actul public, dar față de care se produc și efectele din actul real³⁴.

Tot cu privire la interpunerea de persoane au fost purtate largi discuții în doctrină, în special prin compararea acesteia cu convenția *prête-nom*, prin care contractantul mandatarului ocult nu este parte la simulație³⁵, așadar, contrar simulației, care necesită o convenție secretă între părțile actului aparent. Însă, alte voci, au încercat să argumenteze opinia contrară, potrivit căreia, convenția *prête-nom* este o formă de simulație, însă dacă contractantul mandatarului ocult este părtaș la simulație, va avea calitatea de parte, în timp ce, dacă nu știa de simulație, va fi terț³⁶.

³⁰ A.R. Adam, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. C.H. Beck, București, 2017, p. 130.

³¹ A.R. Adam, *op. cit.*, p. 130.

³² M. Nicolae, *op. cit.*, p. 528.

³³ A.R. Adam, *op. cit.*, p. 131.

³⁴ L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, p. 113.

³⁵ M.L. Belu Magdo, *Teoria contractului*, Ed. Hamangiu, București, 2021, p. 458.

³⁶ F. Deak, S. Cărpenaru, *Contracte civile și comerciale*, Ed. Lumina Lex, București, 1993, p. 155, apud M.L. Belu Magdo, *op. cit.*, p. 458.

Interpunerea a mai fost, în unele lucrări, asemănată cu mandatul, cu sau fără reprezentare, dar în ultima ipoteză, mandantul e secret atât terțului cocontractant, cât și publicului³⁷, însă, după cum am arătat la secțiunea condițiilor simulației, este necesar să existe acordul simulatoriu, așadar, doar în ipoteza în care prin mandat s-ar dori păcălirea terților, am avea motive să o realizăm o analogie între cele două figuri juridice, însă, specific mandatului este intenția mandatarului de a reprezenta pe mandant, așadar, față de el să se producă efectele juridice, pe când în cazul interpunerii, interpusul este titularul drepturilor și obligațiilor. De asemenea, părțile unui acord simulatoriu sunt, în cazul mandatului fără reprezentare, doar mandantul ocult și mandatarul, nu și terțul, iar ele ascund mandatul în sine³⁸.

III.4. Efecte

Efectele pot fi clasificate atât în funcție de sancțiune, cât și față de subiecții față de care se produc. Așadar, cu privire la primul criteriu, se aduc în discuție trei principii: principiul neutralității, al inopozabilității și al nulității.

Neutralitatea este incidentă în cazul în care, prin simulație, nu este afectat interesul terților și nici nu e prezentă vreo cauză de nulitate, așadar, cele două acte care compun simulația respectă rigorile impuse de lege³⁹, pe când nulitatea poate interveni anterior, când un act este afectat de o cauză de nulitate, așadar, așa cum am observat anterior, cu privire la condițiile celor două acte, valabilitatea trebuie să le caracterizeze pentru a exista simulație, or, dacă una dintre ele nu e valabilă, poate fi atacată în instanță printr-o acțiune ce are ca obiect anularea unui act, așadar, mecanismul simulației este cu totul „dat peste cap”. Pe de altă parte, dacă facem abstracție de nulitatea, privită ca o cauză, și ne îndreptăm atenția asupra nulității, ca un efect sau un produs, așadar, actul nu este nul prin operațiunile sale, ci prin ceea ce urmărește, va fi incident, asemeni, principiul nulității, cu referire la fraudă la lege, despre care am observat în veghea reglementare că putea fi atacată prin orice mijloc de probă, chiar și de părți, iar în prezent, legiuitorul ne oferă două ipoteze de nulitate pentru simulație: art. 992 (1) și 1.033 (1) C. civ.

Inopozabilitatea este cel de-al treilea principiu care definește efectele simulației, de regulă, cea mai des întâlnită sancțiune în materia simulației. Potrivit acesteia, față de terți, anume cei de bună-credință, adică cei care nu au știu de existența simulației, actul secret nu produce efecte, așadar, părțile nu le pot opune actul secret⁴⁰. În schimb, terții pot invoca existența actului secret și să ceară constatarea lui prin acțiunea în simulație, atunci când actul secret le vatămă drepturile⁴¹,

³⁷ *Idem.*

³⁸ F.A. Baias, *Simulația*, p. 117.

³⁹ P. Vasilescu, *op. cit.*, p. 522.

⁴⁰ F.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *Noul Cod Civil. Comentariu pe articole*, ed. a III-a, Ed. C.H. Beck, București, 2021, p. 1.047.

⁴¹ Art. 1.290 C. civ.

iar un detaliu ar fi acela că legiuitorul a precizat expres doar „drepturile”, nu și „interesele legitime”.

Cu privire la o altă categorie de terți, mai apare, cea a creditorilor înstrăinătorului sau dobânditorului aparent, dacă în tot acest mecanism doar dobânditorul aparent are creditori, aceștia, dacă sunt de bună-credință și au respectat condițiile de publicitate, prin notarea începerii executării silite, în cartea funciară sau au obținut sechestrul asupra respectivelor bunuri, le va fi inopozabil actul secret, prin care nu a avut de fapt o înstrăinare⁴², pe când, dacă există concurs între creditorii dobânditorului și cei ai înstrăinătorului, vor fi preferați cei ai înstrăinătorului⁴³, cu condiția de a fi de bună-credință și de a avea o creanță anterioară încheierii actului secret, și nu automat a celui public. Motivul pentru care legiuitorul a oferit creditorului înstrăinătorului aparent o situație mai favorabilă ar putea fi legat de faptul că, în mod real, bunul nu a ieșit din patrimoniul înstrăinătorului, așadar, poate fi urmărit de acesta în continuare.

Care va fi situația juridică a succesorilor universali sau cu titlu universal? Sunt ei părți sau terți? Răspunsul este depinde. De regulă, ei sunt părți, fiind continuatori ai celui care a realizat simulația, ba chiar legea îi asimilează părților, prin art. 1.289 alin. (1) și art. 1.290 alin. (1), însă, dacă natura contractului este de așa manieră încât tocmai interesele lor să le fraudeze, spre exemplu, o donație deghi-zată realizată de cujus care are un singur moștenitor, sau chiar din stipulația părților rezultă că aceștia sunt terți, nu se mai poate pune problema unui regim juridic asemănător cu cel al părților⁴⁴. Acest aspect prezintă relevanță în privința mijloacelor de probă pe care le pot avea succesorii atunci când intentează acțiune în declararea simulației.

III.5. Acțiunea în declararea simulației

Deși am făcut succinte referiri anterior ajungerii la această secțiune, vom relua, în linii mari, ce presupune această acțiune, mijloacele de probă și efectele juridice ce vor lua naștere.

În această ordine de idei, prin acest timp de acțiune se urmărește distrugerea aparenței, și nu anularea actului, așadar, actul public va fi în continuare valabil, dar nu le va mai fi opozabil celor care au intentat acțiunea, și a fost admisă. Urmare a acestei acțiuni, actul real le va fi opozabil, așadar, actul nu le poate profita sau dăuna acestora, dar nu se vor restrânge efecte asupra acestora, întrucât, în continuare, nu sunt părți, iar simulația este o excepție de la opozabilitate, și nu de la relativitate. Așadar, doar se scoate la lumină actul secret, ca un prim pas înainte de a se cere executarea sau desființarea actelor simulate⁴⁵.

⁴² Art. 1.291 alin. (1) C. civ.

⁴³ L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, p. 190.

⁴⁴ F-A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *op. cit.*, p. 1.047.

⁴⁵ P. Vasilescu, *op. cit.*, p. 524.

Printre caracterele acestei acțiuni se numără caracterul personal, imprescriptibil și de constatare.⁴⁶ Deși, ar putea părea favorabil ca să existe posibilitatea de introduce o acțiune în simulare oricând, făcând referire la următoarele demersuri care vor urma, care sunt prescriptibile, dat fiind că sunt acțiuni în realizare, și nu în constare, utilitatea acțiunii în simulare pare să se diminueze. De asemenea, acțiunea în simulație poate fi dublată de o acțiune în anularea, rezoluțiunea actului secret sau executarea, când o parte refuză executarea, însă mijloacele de probă sunt mai restrictive, putând face proba doar cu înscrisuri, cu excepția caracterului ilicit al actului secret.

Rezumativ, proba simulației se diferențiază după cine o invocă. Dacă sunt terți, față de ei se aplică regimul comun, anume orice mijloc de probă, motivul fiind acela că, pentru ei, actul secret este doar un fapt juridic⁴⁷, iar printre izvoarele obligațiilor *stricto sensu* se încadrau faptele juridice, care puteau fi dovedite cu orice mijloc de probă, în timp ce, față de părți, este un act, așadar, doar prin înscrisuri, însă sunt prezente excepțiile instituite de art. 309-310 C. pr. civ. (partea s-a aflat în imposibilitate materială sau morală de a-și întocmi un înscris pentru dovedirea actului juridic; există un început de dovadă scrisă, potrivit prevederilor art. 310; partea a pierdut înscrisul doveditor din pricina unui caz fortuit sau de forță majoră; părțile convin, fie și tacit, să folosească această probă, însă numai privitor la drepturile de care ele pot să dispună, actul juridic este atacat pentru fraudă, eroare, dol, violență ori este lovit de nulitate absolută pentru cauză ilicită sau imorală, după caz; se cere lămurirea clauzelor actului juridic).

Nu în ultimul rând, așa cum am menționat și anterior, există prezumțiile relative incidente la art. 988 (2), 990, 991 și art. 1.091 C. civ.

IV. Jurisprudență

La nivel european, jurisprudența CJUE în materie de simulație este acaparată de elemente de fiscalitate, în special TVA și ajutoare oferite de state care să aducă atingere principiului liberei concurențe. În acest sens, într-o cauză care avea ca obiect o cerere preliminară, CJUE a apreciat că, deși nu este contrar dreptului Uniunii să se impună unui operator să acționeze cu bună-credință, nu este necesar ca reaua-credință a persoanei impozabile să fie dovedită pentru a i se refuza beneficiul dreptului de deducere și, în măsura în care instanța de trimitere evocă faptul că disimularea adevăratului furnizor este susceptibilă să pună în pericol impozitarea directă, privând administrația fiscală de mijloace de control, trebuie subliniat că beneficiul dreptului de deducere nu poate fi refuzat pentru acest

⁴⁶ M.L. Belu Magdo, *op. cit.*, p. 470.

⁴⁷ L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.*, p. 192.

motiv. Astfel, un asemenea refuz ar fi contrar principiului fundamental pe care îl constituie acest drept și, prin urmare, principiului neutralității fiscale⁴⁸.

Și instanța de contencios constituțional s-a axat pe problema simulației, prin două decizii. Prima, din 2006, a analizat excepția ridicată cu privire la art. 1175 Vechiul cod civil, care reglementa efectele simulației: „Actul secret, care modifică un act public, nu poate avea putere decât între părțile contractante și succesorii lor universali; un asemenea act nu poate avea nici un efect în contra altor persoane”, invocându-se faptul că ar fi contrar art. 44 alin. (1), ce consacră dreptul de proprietate. Curtea constată că limitele și conținutul acestui drept sunt prevăzute prin lege. Prin urmare, dreptul de proprietate, ca, de altfel, oricare alt drept, nu se poate exercita în mod abuziv, în scopul comiterii unei fapte contrare ordinii de drept. Soluția adoptată de legiuitor cu privire la efectele simulației față de terți are în vedere tocmai protejarea drepturilor și intereselor terților, persoane străine de simulație care nu trebuie să suporte consecințele unor operațiuni juridice pe care părțile le-au ascuns prin utilizarea acestora⁴⁹.

Cea de-a doua decizie a CCR cu privire la simulație a fost cu privire la art. 2.278 C. civ., întrucât, în opinia autorului excepției, ar fi contrar art. 20 – Tratatul internațional privind drepturile omului – și art. 44 – Dreptul de proprietate privată. Autorul excepției de neconstituționalitate a formulat recursul în nume propriu, fără a fi administratorul societății; mai mult, societatea este în faliment, fiind, astfel, reprezentată de lichidatorul judiciar, și nu de fostul administrator. Practic, excepția de neconstituționalitate a fost invocată de o persoană care nu a fost parte în litigiul în care s-a pronunțat sentința de reziliere a tranzacției judiciare. Or, potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, dacă indiferent de soluția pronunțată în prezenta cauză, decizia sa nu va produce niciun efect cu privire la o cerere de recurs ab initio inadmisibilă, rezultă că excepția de neconstituționalitate nu are legătură cu soluționarea cauzei în sensul art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992; astfel, întrucât excepția de neconstituționalitate nu îndeplinește o condiție de admisibilitate, aceasta, în temeiul art. 29 alin. (1) și (5) din Legea nr. 47/1992, urmează să fie respinsă ca inadmisibilă⁵⁰.

Și instanțele de drept comun se confruntă zilnic cu dosare ce privesc acțiuni în declararea simulației, așadar, am extras doar două cazuri relevante, pentru a ilustra, în plan practic, cum operează simulația.

Într-un recurs⁵¹, reclamanta invocă faptul că instanța a încălcat principiul disponibilității, art. 9 C. pr. civ., întrucât având în vedere că reclamantul, în acțiunea sa, a arătat în mod expres faptul că ceea ce dânsul deduce judecății este ceea ce a menționat în acea cerere adițională, prin care și-a modificat cererea de chemare în

⁴⁸ CJUE, C-281/20, ECLI:EU:C:2021:910, 11 noiembrie 2021.

⁴⁹ Decizia nr. 489 din 8 iunie 2006, M. Of. nr. 627 din 20.07.2006.

⁵⁰ Decizia nr. 101 din 7 martie 2017, M. Of. nr. 297 din 26.04.2017.

⁵¹ Hotărârea nr. 94/2020, 11-03-2020, Curtea de apel Cluj.

judecată. În acea cerere adițională, reclamantul intimat arată că ceea ce deduce judecății este un mandat fără reprezentare, nu este o simulare prin interpunere de persoane și nu dorește să i se soluționeze cauza din acest punct de vedere.

Instanța de recurs a apreciat că: *„raporturile dintre mandatarul prête-nom și persoana care l-a împuternicit să încheie actul juridic cu terțul, ele nu sunt cu nimic afectate de faptul că mandatarul a încheia t acest act în nume propriu. Mandatarul prête-nom va avea față de mandantul său toate obligațiile unui mandatar obișnuit, inclusiv pe aceea de a-i remite tot ce a dobândit în puterea contractului făcut cu terțul. Această obligație - similară celei instituite, pentru mandatul obișnuit de art. 1541 Cod civil. În cazul achiziționării de imobile sau alte bunuri a căror dobândire este condiționată de îndeplinirea anumitor formalități, pentru ca dobândirea lor de către mandant să fie valabilă și opozabilă terților, va fi necesară încheierea unui nou contract prin care mandatarul prête-nom să transmită mandantului său, cu respectarea tuturor condițiilor legale, bunurile dobândite în nume propriu prin contractul încheiat cu terțul. Eventualul refuz al mandatarului prête-nom de a remite bunurile mandantului, ori de a încheia cel de-al doilea contract antrenează răspunderea lui contractuală pentru neîndeplinirea obligațiilor asumate prin convenția de prête-nom”*.

În cauză, neexistând un contraînscris încheiat în forma autentică între intimatul reclamant și recurentă și câtă vreme singurul act existent este un ante-contract de vânzare-cumpărare, respectiv un contract de vânzare-cumpărare autentic încheiat cu recurenta în calitate de beneficiar, se poate prezuma în sensul că în speță nu sunt întrunite condițiile art. 1.175 C. civ. negăsindu-se deci în prezența unei simulații, contrar considerentelor instanțelor anterioare.

Într-un altă cauză⁵², reclamanta a solicitat constatarea simulației existente prin încheierea a două contracte: contractul de donație autenticat sub nr. XY/2005, prin care P_____ L_____ i-a donat înapoi reclamantei suprafața de 6561 mp și contractul de vânzare, autenticat sub nr. YX/2005, a cărui simulare se solicită, prin care a vândut aceeași suprafață de teren fiului său P_____ L_____. După o analiză a condițiilor simulației, instanța constată că nu este incidentă nicio simulație, întrucât *„În privința formei actului secret, se impune a arăta că, de vreme ce actul ce reflectă voința părților este secret, el nu ar putea niciodată să îmbrace forma autentică cerută pentru actul aparent, astfel că actul secret ar fi putut să fie încheiat cel mult în forma unui înscris sub semnătură privată”*.

V. Concluzie

După parcurgerea aspectelor generale privind simulația, putem trage concluzia asupra importanței înțelegerii condițiilor și formelor acesteia, având în vedere numărul extrem de mare de cazuri care se referă la această operațiune, iar

⁵² Hotărârea nr. 3767/2018, 05-04-2018, Judecătoria Craiova.

dacă ne-am gândi că acestea reprezintă doar o mică parte din numărul de real de simulații, partea care a fost descoperită și sancționată ca atare, îngrijorarea s-ar acutiza. Nimic nu le împiedică pe părți ca, în baza consensualismului și a libertății contractuale, să încheie două acte și să ofere efecte unui singur act, însă atunci când se trece la un scop ilicit sau chiar imoral, care afectează atât drepturile terților, cât și interesul general, cu referire la problema obligațiilor fiscale și a efectelor asupra bugetului general consolidat, ar trebui să trecem la un alt registru, cu un alt tratament juridic aplicabil, fiind recomandate sancțiunile civile.

Bibliografie

- A.R. Adam, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. C.H. Beck, București, 2017;
- D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine*, Tomul III, partea II, București, 1912;
- D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine*, Tomul IV, partea I, București, 1913;
- F.A. Baias, *Simulația. Studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Rosetti, București, 2003;
- F.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *Noul Cod Civil. Comentariu pe articole*, ed. a III-a, Ed. C.H. Beck, București, 2021;
- M. Costin, M. Mureșan, V. Ursa, *Dicționar de drept civil*, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1980;
- F. Deak, S. Cărpenu, *Contracte civile și comerciale*, Ed. Lumina Lex, București, 1993;
- M.L. Belu Magdo, *Teoria contractului*, Ed. Hamangiu, București, 2021;
- I.I. Neamț, I.L. Toma-Dauceanu, *Drept civil. Obligațiile. Caiet de seminar*, Ed. Universul Juridic, București, 2016;
- M. Nicolae, *Drept civil. Teoria generală. Vol. II. Teoria drepturilor subiective civile*, Ed. Solomon, București, 2018;
- L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile, II, Contractul*, Ed. Universul Juridic, București, 2009;
- L. Pop, I. F. Popa, S.I. Vidu, *Drept civil. Obligațiile*, ed. a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2020;
- C.T. Ungureanu, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2012;
- P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații*, ed. a II-a, Ed. Hamangiu, București, 2017.